

ALTERNATIVY K ZAJIŠTĚNÍ

Přehled mezinárodního a regionálního práva a praxe
v oblasti zajištění a alternativ k zajištění osob LGBTI

UNHCR
The UN Refugee Agency

1. ZÁKLADNÍ DEFINICE

Než se začneme zabývat mezinárodním a regionálním právem a praxí v oblasti zajištění a alternativ k zajištění lidí LGBTI, bude vhodné připomenout si základní pojmy, terminologii a definice.

Terminologie používaná k označování různých pohlaví, sexuální orientace a genderové identity, se **v různých zemích světa značně liší**. Existují určitá slova a fráze, které se **běžně používají** na půdě OSN a v mezinárodním společenství. Avšak mnozí lidé, včetně těch, kterým poskytujeme služby, pojmy vyjádřené zkratkou „LGBTI“ **nepoužívají**. Jelikož pracujeme s lidmi a pro lidi spadající do sféry našeho zájmu, je nesmírně důležité, abychom respektovali jejich právo definovat vlastní identitu a používali terminologii a jazyk, který je pro ně nejpřijatelnější. Jedná se o první krok pro vytvoření bezpečného a vlídného prostředí, kde mohou lidé LGBTI vyjadřovat své obavy a žádat o ochranu.

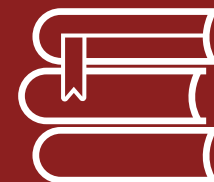
LGBTI je zkratka pro:

- **L**esby - ženy, které jsou trvale milostně, citově anebo fyzicky přitahovány jinými ženami;
- **G**aye - muže, kteří jsou trvale milostně, citově anebo fyzicky přitahováni jinými muži; pojem může být používán i pro označení žen, které jsou přitahovány jinými ženami;
- **B**isexuály - osoby, které mohou být milostně, citově anebo fyzicky přitahovány k osobám stejného pohlaví anebo genderu i k osobám jiného pohlaví anebo genderu;
- **T**ransgender osoby - výraz používají někteří lidé, jejichž genderová identita, a v některých případech genderové vyjádření, se liší od toho, co si obvykle spojujeme s pohlavím, které jim bylo určeno při narození;
- **I**ntersexuály - zastřešující pojem označující celou škálu tělesných odchylek v pohlavních znacích, které nezapadají do obvyklého dvojího dělení na mužské a ženské tělo.

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2/B

Někdy se ke zkratce LGBTI připojuje písmeno „Q“, které představuje anglický výraz „queer“ nebo „questioning“. Mezi „questioning“ („nejisté“) osoby patří lidé, kteří si nejsou jisti svojí sexuální orientací, pohlavím či genderovou identitou. Někteří lidé z komunity LGBTI se dosud označují pojmem „queer“, ačkoli má tradičně negativní nádech. Zahrnuje široké spektrum sexuálních orientací a genderových identit.

Existují ještě další pojmy týkající se pohlavních znaků, sexuální orientace a genderové identity. Připomeňme si některé z nich:

- Sexuální orientace znamená trvalou schopnost hlubokých milostných, emocionálních anebo fyzických pocitů a přitažlivosti k osobě nebo osobám určitého pohlaví anebo genderu.
- Heterosexuál je osoba, která je milostně, citově anebo fyzicky přitahována osobou (osobami) odlišného pohlaví anebo genderu.
- Homosexuál je osoba, která je milostně, citově anebo fyzicky přitahována osobou (osobami) stejného pohlaví anebo genderu.
- Pohlaví je označení člověka jako osoby s ženskými, mužskými anebo intersexuálními charakteristikami. Pohlaví určité osoby je kombinací tělesných znaků (včetně chromozomů XY pro muže a XX pro ženy), ale rovněž rozmnožovacích orgánů a sekundárních pohlavních znaků.
- Genderem se rozumí společensky vytvořené role, způsoby chování, činnosti a charakteristiky, které daná společnost považuje za patřičné pro osoby na základě pohlaví, které jim bylo určeno při narození.

- Genderová identita označuje hluboce pocíťované vnitřní a individuální vnímání genderu určitou osobou, které může a nemusí odpovídat pohlaví určenému při narození nebo genderu přisuzovanému společností.
- Transsexuál je starší pojem pro transgender osoby používaný některými lidmi, jejichž genderová identita se liší od určeného pohlaví. Transsexuální osoby někdy usilují o změnu svého těla pomocí lékařských zásahů, například hormonální terapií, implantáty nebo chirurgickými zákroky.
- Sexuálním a genderovým násilím (sexual and gender-based violence, SGBV) se označuje jakékoli jednání, které je páčáno proti vůli dotyčné osoby a je založeno na genderových normách a nerovném mocenském postavení. Zahrnuje i vyhrůžky násilím nebo donucení. Může mít fyzickou, emocionální, psychickou nebo sexuální povahu a jeho projevem může být odpírání přístupu ke zdrojům nebo ke službám. Působí újmu ženám, dívkám, mužům i chlapcům.

Všechny tyto pojmy vztahující se k osobám LGBTI osobám a genderovému násilí lze nalézt v:

- **Doporučení pro mezinárodní ochranu č. 9:** žádost o přiznání statusu uprchlíka na základě sexuální orientace a genderové identity v kontextu článku 1A odst. 2 Úmluvy z roku 1951 anebo jejího Protokolu z roku 1967 o právním statusu uprchlíka (body 8 - 11) a
- **Modulu 1 vzdělávacího programu** o práci s osobami LGBTI při nuceném vysídlení a v humanitárním kontextu.

2. PORUŠOVÁNÍ LIDSKÝCH PRÁV OSOB LGBTI

Lidé LGBTI po celém světě jsou vystaveni různým formám porušování lidských práv, pronásledování a násilí z důvodu své skutečné nebo domnělé sexuální orientace nebo genderové identity. K tomuto porušování práv dochází v zemích původu, na cestě, během vysídlení i v zemi azylu.

Porušování lidských práv osob LGBTI je závažné a velmi rozšířené. Mnoho osob LGBTI v různých regionech se setkává s homofobním a transfobním násilím, například v podobě:

- fyzického násilí, jako jsou vraždy, mučení, bití, únosy a sexuální útoky anebo
- psychického násilí, včetně výhrůžek, útisku, věznění či svévolného zbavení svobody, například v podobě nařízeného pobytu v psychiatrické léčebně.

Tyto útoky často představují formu genderového násilí a jsou vedeny snahou potrestat osoby, jejichž vzhled a chování zdánlivě narušuje genderové stereotypy (blíže viz [zpráva](#) Vysokého komisaře OSN pro lidská práva (UNHCHR) o diskriminaci a násilí páchaném na lidech na základě jejich sexuální orientace a genderové identity).

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2/B

UNHCR ve své globální zprávě s názvem Ochrana osob s odlišnou sexuální orientací a genderovou identitou

(2015) poukazuje na zkušenosti s legislativní, sociální a kulturní diskriminací, pronásledováním a různými formami násilí, obtěžování a zastrahování, jimž osoby LGBTI čelí a jehož se dopouštějí úřady, společnost jako celek, komunita těchto osob či hostitelská komunita a rodina, a to jak v jejich domovské zemi, tak v zemi azylu. Osoby LGBTI se ocitají v situacích zvýšeného rizika v důsledku:

- Újmy a násilí, včetně sexuálního a genderového násilí, páchaného rodinným příslušníkem (příslušníky), členem (členy) místní komunity, jinými uprchlíky a žadateli o azyl, zaměstnavateli a příslušníky policie či jinými úředními osobami. Někdy tyto lidé udávají osoby LGBTI úřadům.
- Izolace, stigmatizace a odmítání rodinnými příslušníky, komunitou a společností jako celkem.
- Omezených mechanismů umožňujících důvěrné ohlášení nebo omezeného přístupu k existujícím mechanismům, což může znamenat riziko odhalení, diskriminace nebo dalšího násilí v důsledku absence diskrétních a bezpečných prostor.
- Omezeného přístupu ke spravedlnosti a vyloučení kvůli předsudkům a stigmatizaci. Osoby LGBTI mohou také váhat s ohlášením trestných činů, jichž se staly obětí, kvůli nedůvěře nebo obavám z následků. Násilí v rámci komunity bývá často pácháno beztrestně.

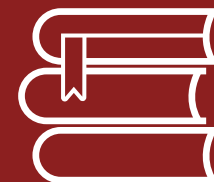
- Nedostatečné ochrany ze strany policejních složek či poskytovatelů zdravotní a sociální péče v důsledku hluboce zakořeněné sociální diskriminace, nedostatečného proškolení, odrazování osob LGBTI od vyhledání pomoci a z jiných specifických příčin.
- Předchozí zkušenosti s omezením osobní svobody v zemi původu, které bylo spojeno s týráním, zneužíváním, obtěžováním, izolací nebo vydíráním.
- Strachu z odplaty. Pokud lidé LGBTI nahlásí případy násilí úřadům, mohou se stát terčem násilí a obtěžování.
- Obecně platných zákonů, které nejsou namířeny konkrétně proti osobám LGBTI, ale mohou vůči nim být disproporčně uplatňovány ve snaze potlačit vyjádření identity odlišné od hlavního proudu. Může se jednat například o zákony o pohoršujícím chování na veřejnosti, veřejné morálce, veřejném pořádku a vydávání se za jinou osobu.

Porušování lidských práv osob LGBTI v domovské zemi zvyšuje jejich zranitelnost při vycestování i v zemi azylu. Četné studie prokázaly širokou škálu závažných psychických a fyzických následků násilí, mučení, špatného zacházení, znásilňování a jiných forem sexuálního násilí, jimž mohou být osoby LGBTI vystaveny v různých momentech před přemístěním nebo během něj. Tyto zážitky pak mohou vést k poruchám spánku a příjmu potravy, depresím, vyhýbání se společností, neschopnosti fungovat v každodenním životě, zanedbávání hygieny, sebevražedným sklonům, úzkosti, agresivitě a rozvoji posttraumatické stresové poruchy (PTSP).

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2/B

Všichni lidé se rodí svobodní a rovní co do důstojnosti a práv. Osoby LGBTI mají právo na **stejnou ochranu lidských práv** jako jiní lidé bez diskriminace na základě odlišných pohlavních znaků, sexuální orientace nebo genderové identity. Práva osob LGBTI jsou zakotvena v existujících mezinárodních právních dokumentech o lidských právech jako například Všeobecné deklaraci lidských práv (UDHR), Mezinárodním paktu o občanských a politických právech (ICCPR) či jiných úmluvách a paktech. Státy jsou proto povinny:

- Chránit jednotlivce před násilím, předcházet případům zbavení osobní svobody a jiným násilným činům, cílenému, nenávisť motivovanému násilí a podněcování k nenávisti proti LGBTI osobám a tyto případy vyšetřovat, trestat a napravovat. Podobné činy by měly být důkladně vyšetřovány a stíhány.
- Chránit všechny lidi, tedy i osoby LGBTI, před mučením nebo jiným krutým, nelidským či ponižujícím zacházením nebo trestáním v detenčních zdravotnických nebo jiných zařízeních (článek 5 UDHR a článek 7 ICCPR).
- Chránit právo na soukromí, osobní svobodu a osobní bezpečnost, včetně práva nebýt podroben svévolnému zatčení a zadržení.
- Poskytovat ochranu proti svévolnému zadržení (čl. 9 odst. 1 ICCPR).
- Chránit právo na rovnost před zákonem, právo na rovnou ochranu zákona bez jakékoli diskriminace (článek 26 ICCPR).
- Chránit právo na nejvyšší dosažitelnou úroveň fyzického a duševního zdraví, což znamená, že osoby LGBTI by měly mít rovný přístup ke zdravotním službám, včetně vzdělávacích, preventivních a léčebných programů (článek 12 ICESCR).
- Chránit právo na adekvátní bydlení, včetně ochrany jistoty jeho užívání a ochrany před vystěhováním na základě sexuální orientace nebo genderu (článek 25 UDHR, článek 11 ICESCR).

3. PRÁVA ZADRŽOVANÝCH OSOB LGBTI

Jansenová a Spijkerboer správně poznamenávají, že v místech zajištění cizinců jsou osoby LGBTI často dvakrát marginalizovány; jsou zranitelné kvůli týrání v zemi původu a pak znovu během zajištění. Osoby LGBTI „jsou v imigračním zajištění vystaveny zvýšenému riziku marginalizace, diskriminace a násilí jak ze strany ostatních zajištěných osob, tak ze strany pracovníků zajišťovacího střediska“ (viz blíže Jansenová a Spijkerboer, *Útěk před homofobií. Sexuální orientace, genderová identita a azyl*, Routledge 2013).

Pamatujte si, že pravidlo č. 1 Standardních minimálních pravidel OSN pro zacházení s vězni (tzv. **Mandelova pravidla**) stanoví, že „se všemi vězni je vzhledem k jejich vrozené důstojnosti a hodnotě jakožto lidských bytostí třeba jednat s respektem. Vězni nesmějí být podrobováni mučení a jinému krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu a všichni musejí být před takovým jednáním chráněni; takové zacházení nelze ospravedlnit žádnými okolnostmi. Bezpečnost vězňů, zaměstnanců, poskytovatelů služeb i návštěvníků musí být vždy zajištěna.“

Ačkoli tyto zásady nehovoří konkrétně o lidech LGBTI jako takových, zdůrazňují některá , která se na tuto skupinu vztahují:

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2/B

Zvláštní zpravodaj pro otázky mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání **upozorňuje**, že migranti, včetně osob LGBTI, jsou zadržováni v nevyhovujících podmínkách s nedostatečným přístupem k potravinám, vodě a lékařské pomoci. Bývají vystaveni týrání, špatnému zacházení a mučení. Migranti a žadatelé o azyl z řad osob LGBTI čelí zejména zajištění, jež není nezbytné ani přiměřené a často je nařizováno na dobu neurčitou. Takové zajištění má významný vliv na jejich duševní zdraví a zhoršuje jejich už tak značně zranitelné postavení.

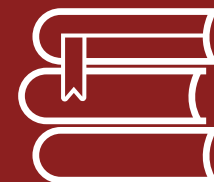
Zpráva zvláštního zpravodaje v otázce sexuální orientace a genderové identity uvádí, že pokoušejí-li se trans osoby ohlásit násilí a žádají-li o ochranu u policejních orgánů, „jsou vystaveny obtěžování, ponižování, zneužívání nebo jsou zatýkány, mimo jiné z toho důvodu, že nebyla uznána jejich genderová identita.“ Zpravodaj dále poznamenává, že „neuznání genderové identity může vést k porušování jejich lidských práv i v dalších situacích, včetně mučení a špatného zacházení ve zdravotnických a zajišťovacích zařízeních, sexuálního násilí a nucené léčby.“

Osoby LGBTI zajištěné ve středisku pro cizince jsou ohroženy násilím a týráním ze strany zaměstnanců střediska i dalších zajištěných osob. Často se ocitají na samém dně neformální hierarchie a je s nimi zacházeno diskriminačním způsobem. Ostatní zajištění odmítají s osobami LGBTI osobami sdílet společné prostory, verbálně je urážejí a různými způsoby ponižují a týrají. Někdy bývá zasahováno do jejich sexuální a fyzické integrity (bližší informace naleznete v **záverečné zprávě** Asociace pro prevenci mučení (APT) s názvem Řešení zranitelného postavení zadržených osob LGBTI).

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2/B

Ve věci **O. M. proti Maďarsku** Evropský soud pro lidská práva opětovně potvrdil, že zbavení svobody musí být zákonné, musí dodržovat zákonem předepsaný postup a „musí být v souladu s cílem ochrany jednotlivců proti svévoli“ (odst. 41). Zajištění žadatelů o azyl musí být dále být prováděno výlučně na základě individuálního posouzení a jen jako krajní opatření (odst. 52). Imigrační zajištění osob ve zranitelném/ohroženém postavení proto vyžaduje od státních orgánů přijetí zvláštních opatření „pro zamezení situacím, které tyto osoby přinutily k útěku“ (odst. 53). Zajišťující orgány by měly vždy uvážit, „nakolik jsou či nejsou zranitelné osoby (...) v bezpečí, pokud jsou zadržovány společně s jinými zajištěnými osobami, z nichž mnohé pocházejí ze zemí s široce rozšířenými kulturními a náboženskými předsudky proti (LGBTI) osobám“ (odst. 53). Orgány musejí zohledňovat individuální okolnosti dotčených osob, a nejsou-li taková opatření zavedena, zajištění nesplňuje podmínku zákonnosti a ochrany proti svévoli (odst. 53).

Britské organizace **Stonewall a UKLGIG** (UK Lesbian and Gay Immigration Group) uskutečnily několik pohovorů s LGBTI žadateli o mezinárodní ochranu drženými v zařízení pro zajištění cizinců, při nichž se žadatelů dotazovaly na jejich zkušenosti a osobní situaci. Dospěly k závěrům, že:

- Zajištěné osoby LGBTI čelí diskriminaci a obtěžování ze strany ostatních zajištěných osob a někdy i pracovníků zařízení.
- Mnoho z nich raději tají svoji sexuální orientaci a genderovou identitu kvůli obavám z šikany a diskriminace.
- Obzvláště transgender osoby jsou v zařízení vystavovány násilí, zejména pokud používají společné umývárny a ložnice. Mají strach užívat společné prostory.
- Zaměstnanci zajišťovacích zařízení často osoby LGBTI nechrání před týráním.
- Osoby LGBTI se necítí bezpečně a pod ochranou zaměstnanců, a proto se zdráhají stěžovat si nebo hlásit obtěžování, jemuž jsou vystaveny.
- Zajištění má závažný dopad na psychický stav zajištěných osob LGBTI. Tito lidé se často cítí osamělí a izolovaní. Jsou terčem šikany a nadávek.
- Zajištěným osobám LGBTI není poskytována řádná lékařská péče a zdravotničtí pracovníci nejsou dobře vybaveni pro řešení jejich zvláštních potřeb. Platí to i pro přístup k

Asociace pro prevenci mučení (APT) poukazuje na skutečnost, že důležitou roli hraje institucionální kultura zajišťovacího střediska. Trpí-li jeho pracovníci předsudky vůči komunitě lidí LGBTI, je větší pravděpodobnost, že budou se zajištěnými osobami špatně zacházet. Pracovníci střediska se mohou přímo zapojovat do diskriminace a týrání například tím, že tyto osoby umísťují do nejméně pohodlných ubytovacích buněk nebo jen váhavě reagují na týrání a zneužívání. V jisté ženské věznici v USA byly například „lesbické ženy a vězeňkyně, jejichž vzhled byl vnímán jako maskulinní, údajně drženy v tzv. „křídle pro mužatky“, kde byly ponižovány a stigmatizovány.“

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2/B

Zásady z Yogyakarta jsou nezávazným dokumentem, nicméně upozorňují na to, jakým způsobem mají být existující dokumenty o lidských právech (které jsou závazné) aplikovány na osoby LGBTI. Pro situaci osob LGBTI v zajištění a při použití alternativ k zajištění jsou podstatné zejména tyto zásady:

- zásada č. 2 - právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace;
- zásada č. 5 - právo na osobní bezpečnost;
- zásada č. 7 - právo nebýt svévolně zbaven svobody;
- zásada č. 9 - právo na lidské zacházení během zajištění;
- zásada č. 10 - právo nebýt podroben mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání;
- zásada č. 15 - právo na adekvátní bydlení;
- zásada č. 17 - právo na nejvyšší dosažitelnou úroveň zdraví;
- zásada č. 23 - právo požádat o azyl.

Osoby, s nimiž organizace **Stonewall a UKLGIG** provedly pohovor, vykazovaly příznaky traumatu, deprese a PTSP. Některé z nich trpěly sebevražednými sklony. Často byly nuceny vyrovnávat se se svými zkušenostmi zcela samy a v prostředí, kde se cítily izolovány a pronásledovány. Nedůvěřovaly zaměstnancům zajišťovacích zařízení, včetně lékařského personálu a psychologů. Některé z nich neměly přístup k lékům, zejména osoby s HIV/AIDS či transgender osoby podstupující hormonální terapii.

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2/B

Doporučení č. 9.7 obsažené v Doporučení UNHCR k zajišťování cizinců se týká výslovně žadatelů o azyl z řad osob LGBTI. Uvádí se v něm, že „je třeba přijmout určitá opatření s cílem zabránit riziku násilí, špatného zacházení nebo fyzického, duševního či sexuálního týrání u zajištěných žadatelů o azyl - lesbiček, gayů, bisexuálů a transsexuálů; zároveň je potřeba pro ně zajistit přístup k odpovídající zdravotní péči a poradenství; veškerý personál pracující v zařízení a další osoby ve veřejném i soukromém sektoru zapojené do provozu zajišťovacích zařízení musí mít řádné školení a kvalifikaci v oblasti mezinárodních lidských práv, standardů a principů rovnosti a nediskriminace, včetně odkazů na sexuální orientaci nebo genderovou identitu. Tam, kde jejich bezpečnost v zajištění nelze zaručit, bude nutné zvážit možnost propuštění nebo alternativního řešení. V tomto ohledu není zajištění v izolaci vhodným způsobem, jak zaručit ochranu těchto osob.“

Mezi další doporučení obzvláště relevantní pro osoby LGBTI patří:

- Doporučení č. 1 - právo žádat o azyl musí být respektováno;
- Doporučení č. 4.1 - zajištění je výjimečným opatřením, které lze ospravedlnit pouze legitimním účelem;
- Doporučení č. 4.3 - musí být zváženy alternativy k zajištění;
- Doporučení č. 8 - podmínky v zařízeních pro zajištění cizinců musejí být lidské a důstojné.

Transgender osoby mají zvláštní potřeby, které často nejsou společností uznávány, a v zajišťovacích zařízeních se dostávají do obzvlášť obtížné situace.

- Často není zaručen dostatečný přístup k řádné lékařské péči a žádný nebo jen omezený přístup k hormonální substituční terapii (HRT) či jiné péči potřebné při změně pohlaví. Lidem, kteří podstoupí operativní změnu pohlaví, může být odmítán přístup k potřebné následné péči, neboť není považována za nezbytnou.
- Při umisťování osob do zajišťovacích zařízení jsou obvykle k dispozici dvě možnosti: umístit je buď na ženské, nebo na mužské oddělení. Navíc bývá často zohledňováno pouze gender, takže transgender ženy jsou umisťovány společně se ženami, což vede k řadě problémů, zejména jsou-li ostatními zajištěnými považovány za muže. A naopak, umisťování transgender žen na mužská oddělení je vystavuje riziku sexuálního násilí a fyzického zneužívání.

Zpráva vydaná organizacemi Stonewall a UKLGIG ukazuje, že pro LGBTI žadatele o azyl je obtížné se po propuštění ze zajištění znovu integrovat do hostitelské společnosti. Důvodem je jejich předchozí zkušenost se zajištěním. Často nemají při propuštění vytvořeny potřebné podpůrné sítě a potýkají se se závažnými psychickými problémy. Někteří z nich jsou v nových domovech vystaveni obtěžování. Jiní mívají problém se socializací v hostitelské společnosti,

Zkušenosti z imigračního zajištění mohou osobám LGBTI zhoršit jejich emocionální traumata a vést k fyzické či emocionální újmě (blíže k tomu viz článek Migrantí LGBTI v zajištění pro cizince: globální perspektiva). Zajištění má dlouhodobý dopad na život těchto osob i po propuštění ze zajištění.

4. JAK ŘEŠIT SPECIFICKÉ POTŘEBY OSOB LGBTI?

Imigrační zajištění není ve většině případů pro osoby LGBTI vhodnou volbou kvůli jejich specifickým potřebám, zkušenostem z dřívější a potenciálnímu ohrožení kvality jejich života a bezpečnosti.

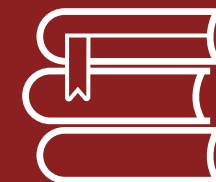
Musejí-li být osoby LGBTI zajištěny a splňuje-li zajištění mezinárodní standardy, je zajišťující orgán povinen zaručit jejich bezpečnost a postarat se o kvalitu jejich života. Zajištěné osoby LGBTI mají stejná práva jako ostatní zajištěné osoby a jejich lidská práva musejí být plně respektována. Mimo to by s nimi mělo být zacházeno v souladu se standardy uvedenými v [Doporučení UNHCR k zajišťování cizinců](#) a [Příručce pro monitorování zajištění cizinců](#).

APT **zdůrazňuje**, že zajišťující orgány by měly identifikovat různé časové momenty, aby snížily rizika sexuálního, fyzického a psychického násilí proti zajištěným osobám LGBTI. Mohou přijmout různá opatření, například oddělit zajišťované osoby podle jednotlivých kategorií, vybírat zajištěné, kteří budou sdílet společné obydlí, vydávat pravidla pro potírání šikany a pořádat k nim školení a zavádět a udržovat mechanismy pro důvěrné podávání stížností.

Myšlenka oddělit osoby vystavené zvýšenému riziku z důvodu jejich ochrany od ostatních osob může být legitimní, nicméně mělo by k takovému opatření být přistupováno až po projednání s dotčenou osobou a s jejím souhlasem. Rovněž by měl být stanoven jasný postup pro toto opatření. Oddělení osoby od ostatních osob nemá vést k vyloučení osoby, její další stigmatizaci nebo omezení přístupu ke službám a vzdělání (blíže k tomu viz [Nástroj pro monitorování zajištění osob LGBTI zbavených svobody](#), str. 14-16).

V některých zajišťovacích zařízeních může existovat blok nebo křídlo vyhrazené pouze pro osoby LGBTI. Toto opatření však podle ATP **neřeší** jejich zvláštní situaci ani je nechrání proti zneužívání či špatnému zacházení z důvodu sexuální orientace a genderové identity. Segregace osob LGBTI může vést k jejich další stigmatizaci a nedobrovolnému odhalení („outing“) jejich sexuální orientace nebo genderové identity.

A konečně, izolace zajištěných osob LGBTI porušuje několik lidských práv, například právo na rovné podmínky ochrany a zákaz diskriminace. Segregace (nebo izolace) může omezovat přístup k různým službám, které jsou zajištěným osobám poskytovány (vzdělání, lékařská péče atd.).

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2/B

Evropský soud pro lidská práva v roce 2012 ve věc X proti Turecku rozhodl, že segregace zajištěných osob LGBTI porušuje jejich lidská práva, je-li těmto osobám odepřen plný přístup k různým službám nebo jsou-li umístěny na

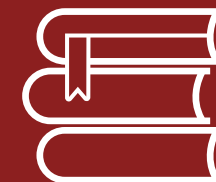

Zvláštní pozornost je třeba věnovat situaci transgender osob. Do zajišťovacího zařízení musejí být umísťovány jen s velkou obezřetností, za jejich plné účasti a s jejich informovaným souhlasem. APT uvádí, že umístění těchto osob do zajišťovacího zařízení by mělo:

- být prováděno poté, co bude s dotčenou osobou projednáno, zda má být umístěna do mužského nebo ženského oddělení či zařízení;
- umožnit zajištěným transgender osobám přístup k lékařské péči;
- zaručit, že se zajištěným transgender osobám dostane adekvátních informací a podpory;
- zaručit, že bude chráněna fyzická integrita zajištěných transgender osob bez jejich segregace či izolace od ostatních zajištěných;
- zachovat právo zajištěných transgender osob na intimitu a soukromí.

Meziamerický výbor pro lidská práva doporučuje státům „přijmout nezbytná opatření zajišťující, že o místě zajištění trans osoby (včetně věznic, cel předběžného zadržení a zařízení pro zajištění cizinců) bude rozhodnuto podle konkrétních okolností případu, při řádném respektování její důstojnosti, a je-li to možné, po předchozím projednání s dotčenou osobou.“

Blíže k tomu viz zpráva IACHR o násilí proti osobám LGBTI.

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2/B

A konečně, při řešení zvláštních potřeb zajištěných osob LGBTI by měl zohledněn ještě jeden významný faktor. V mnoha případech nelze realisticky očekávat, že se osoby LGBTI takto samy identifikují a odhalí svoji sexuální orientaci či genderovou identitu. Některé z nich ji budou kvůli obavám z újmy a týrání ze strany ostatních zajištěných osob nebo pracovníků zajišťovacího zařízení tajit za všech okolností. [UNHCHR](#) [poukazuje](#) na to, že většina osob LGBTI musí svoji sexuální orientaci a genderovou identitu skrývat, aby se chránila před násilím, mimo jiné během fyzických prohlídek a vyšetření na hranicích a v azylovém řízení. Část těchto osob možná nikdy otevřeně nehovořila o své sexuální orientaci nebo genderu, a není proto zvyklá hovořit bez zábran nebo se vyjadřovat před jinými lidmi.

Identitu LGBTI a s ní spojené riziko újmy lze někdy vyzorovat, ale často zůstávají skryté. Pro mnoho lidí není bezpečné otevřeně mluvit o své sexuální orientaci nebo genderové identitě, neboť právní, ekonomické, sociální, rodinné a osobní důsledky takového odhalení („coming-out“) jsou příliš závažné. Podle [UNHCR a IDC](#) je pro odstranění překážek odhalení identity a získání přístupu k pomoci zapotřebí, aby:

- měly osoby LGBTI pocit bezpečí a důvěry, a
- úřední osoby a poskytovatelé služeb byli kulturně kompetentní a osoby LGBTI a jejich rodiny otevřeně podporovali.

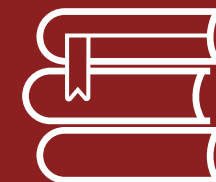
Některé LGBTI osoby se však mohou rozhodnout svou orientaci skrývat, i když se výše uvedeného podaří dosáhnout. Při nabízení specifických služeb pro osoby LGBTI je nutno s tím počítat a zajistit, aby byly tyto služby dostupné všem (a umožnit tak využití těchto služeb i osobám, které svoji sexuální orientaci a genderovou identitu tají).

Pamatujte si, že zranitelné postavení není pevně dané a časem se mění. Je to způsobeno měnícími se okolnostmi. Zranitelnost je ovlivňována vnitřními (osobními) a vnějšími (environmentálními) faktory.

Pro více informací viz [Nástroj zjišťování zranitelnosti](#) (Vulnerability Screening Tool) vydaný UNHCR a IDC, str. 1–6 .

Detenční zařízení představují pro osoby LGBTI zvláštní riziko. UNHCR proto prosazuje zavedení alternativních forem péče mimo detenční zařízení, které těmto osobám zaručí bezpečí, přístup k vhodnému bydlení a lékařskou péči. Existují tři řešení, která mohou potřebám osob LGBTI vyhovovat:

- **bezpečné (utajené) domy,**
- **komunitní péče a**
- **samostatné bezpečné (utajené) ubytování.**

ALTERNATIVY
K ZAJIŠTĚNÍ

MODUL 2/B

Jsou-li k dispozici vhodná opatření pro řádnou péči, je třeba mít na paměti rizikové faktory pro osoby LGBTI spojené s každým z těchto opatření a zajistit, aby tato rizika byla zmírňována a řešena po projednání s dotčenými jednotlivci a za účasti místních LGBTI organizací.

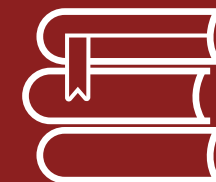
Mezi faktory, které je třeba zvážit, patří například:

- Ubytování LGBTI osob v blízkosti jiných osob pod mandátem UNHCR může osoby LGBTI vystavit potenciálním bezpečnostním rizikům, což platí zejména v případě, kdy je dotčená osoba příslušníkem konzervativní komunity netolerantní vůči LGBTI komunitě.
- Ubytování LGBTI osob daleko od jejich komunity může na druhé straně vést k jejich izolaci, zvyšovat riziko újmy z jiných zdrojů a omezovat jim přístup ke službám a podpůrným sítím.
- V utajených nebo bezpečných domech, které by obecně neměly být využívány k dlouhodobému ubytování žadatelů o azyl, mohou být páry stejného pohlaví odděleny a transgender nebo intersexuální osoby mohou v důsledku duálního charakteru ubytování vystaveny riziku ponižování nebo fyzické nebo duševní újmy.
- Umístění osob LGBTI do vyhrazených utajených/ bezpečných domů je může vystavit závažným útokům a násilím, pokud jsou tyto utajené domy komunitě známy.

- Zdravotní střediska nemusí poskytovat vhodné služby přizpůsobené zvláštním potřebám osob LGBTI (například pokud jde o fyzické či sexuální násilí nebo psychologickou či psychiatrickou pomoc; omezen však může být i systém umísťování osob LGBTI do podpůrných programů psychologické a psychosociální péče). Některé služby, jako například léčba HIV/AIDS, hormonální terapie nebo podpora při změně pohlaví, nemusí být dostupné vůbec nebo mohou být silně stigmatizující a vést k ponižování a působení újmy. Nemocnice a zdravotnická střediska mohou odmítat partnerům stejného pohlaví přístup k jejich nemocným nebo umírajícím druhům či družkám, případně odmítat osobám LGBTI lékařskou pomoc nebo je diskriminovat.

Pro účinnou reakci je zcela zásadní uvědomit si, že pracujeme s LGBTI osobami, i když o nich nemusíme vědět. Součástí naší reakce by proto mělo být vytvoření bezpečných prostor, inkluzivních služeb a přístupných mechanismů pro komunikaci a zpětnou vazbu, které nám umožní naše reakce včas a účinně přizpůsobovat. Je také důležité uvědomit si, že osoby LGBTI netvoří homogenní skupinu. Neexistuje jedno řešení vhodné pro všechny. Každý člověk má jedinečné zkušenosti, potřeby a schopnosti, a reakce by proto měla brát v potaz specifické potřeby jednotlivců a náležitě zohledňovat jejich věk, gender a další charakteristiky, které je odlišují od jiných lidí.

K dalšímu studiu doporučujeme metodické materiály UNHCR pro práci s nuceně vysídlenými lesbami, gayi, bisexuály, transgender osobami a intersexuály.

Tento vzdělávací program byl vyvinut v rámci projektu „Global Technical Assistance and Capacity Building Programme to Prevent Detention of Children and to Protect Children and Other Asylum-Seekers in Detention (*Globální technická pomoc a program budování kapacit k prevenci zajišťování dětí a ochraně dětí a dalších žadatelů o mezinárodní ochranu v zajištění*)“ financovaného Evropskou unií.

Názory obsažené v tomto vzdělávacím programu nevyjadřují oficiální stanovisko Evropské unie.